

lp.	data pisma	wnoszący uwagi lub wnioski	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
		Czyste Powietrze Powiedz TAK	<p>powietrza, a jego przepisy powinny mieć na celu ochronę zdrowia i życia mieszkańców regionu. Władze województwa i gmin, zobowiązane są do podejmowania wszelkich dostępnych środków w celu doprowadzenia do przestrzegania co najmniej obowiązujących standardów jakości powietrza określonych w prawie UE1, jednakże długofalowym celem powinno być doprowadzenie do przestrzegania zaleceń dotyczących jakości powietrza opublikowanych przez Światową Organizację Zdrowia². Stąd proponujemy uwzględnienie w programie ochrony następujących działań:</p> <p>Obowiązki mieszkańców</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie zakazu stosowania węgla w nowo instalowanych kotłach i ogrzewaczach pomieszczeń od 2021r. Oznacza to, iż mieszkańcy wymieniający kotły pozaklasowe oraz 3 i 4 klasy od dnia 1 stycznia 2021 r. nie będą mogli wymienić ich na kocioł węglowy (pozostaje możliwość instalowania kotłów na drewno i biomasę). 2. Wprowadzenie ograniczeń dla nowo instalowanych od 2021 roku kotłów na biomasę poprzez podwyższenie standardów emisji pyłu – emisja dla biomasy nie może przekraczać 20 mg/m³. Kotły muszą być wyposażone w zbiornik buforowy odpowiedniej pojemności. 3. Możliwość instalowania od 2021 roku nowych kominków i ogrzewaczy pomieszczeń jedynie, gdy są to urządzenia z zamkniętą komorą spalania, wartość emisji pyłu nie przekracza 20 mg/m³ oraz są wyposażone w elektrofiltr bądź automatykę pozwalającą na sterowanie podawaniem powietrza. 	<p>ad. 2 uwaga została nie uwzględniona Prawo krajowe wdraża wymagania i normy dla kotłów na biomasę. ad. 3 uwaga została nie uwzględniona Prawo krajowe wdraża wymagania i normy dla instalacji.</p>
3	31.03.2020	Bydgoski Alarm Smogowy – Czyste Powietrze Powiedz TAK	<p>Działania naprawcze Przyjęcie i wdrożenie ambitnego programu ochrony powietrza dla województwa kujawsko-pomorskiego jest niezbędnym elementem w procesie poprawy jakości powietrza, a jego przepisy powinny mieć na celu ochronę zdrowia i życia mieszkańców regionu. Władze województwa i gmin, zobowiązane są do podejmowania wszelkich dostępnych środków w celu doprowadzenia do przestrzegania co najmniej obowiązujących standardów jakości powietrza określonych w prawie UE1, jednakże długofalowym celem powinno być doprowadzenie do przestrzegania zaleceń dotyczących jakości powietrza opublikowanych przez Światową Organizację Zdrowia². Stąd proponujemy uwzględnienie w programie ochrony następujących działań:</p> <p>Obowiązki gmin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie akcji informacyjnej o wymaganiach uchwały antysmogowej z dotarciem do każdego punktu adresowego w mieście co najmniej 2 razy w roku. Jednoczesne informowanie o wszystkich dostępnych źródłach finansowania oraz karach za nieprzestrzeganie postanowień uchwały antysmogowej. 2. Przeprowadzenie inwentaryzacji 100% źródeł ciepła oraz instalacji OZE na terenie gmin do końca 2020 roku. Aktualizacja elektronicznej bazy inwentaryzacji powinna odbywać się na zakończenie każdego kwartału, aby możliwe było kwartalne monitorowanie zmian z poziomu województwa. 3. Stworzenie i utrzymywanie stanowiska Ekodoradcy w każdej gminie. Dla gmin o liczbie mieszkańców powyżej 20 tys., liczba Ekodoradców powinna wynieść co najmniej 2 osoby, a w gminach o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys., co najmniej 3 osoby. Zadaniem Ekodoradcy powinno być: <ol style="list-style-type: none"> a. Doradztwo dla mieszkańców w zakresie technologii OZE, źródeł ogrzewania, programów dofinansowania i wymagań uchwały antysmogowej, 	<p>ad. 1. Uwaga została uwzględniona częściowo. Program wskazuje działanie priorytetowe polegające na edukacji ekologicznej. Zakres zależny jest od organu, cel propagowanie ekologicznych źródeł. ad. 2. Uwaga nie została uwzględniona. Za inwentaryzację odpowiada organ Gminy, Zarząd Województwa nie posiada kompetencji w tym zakresie. ad. 3. Uwaga nie została uwzględniona. Organ gminny ma możliwość powołania stanowiska Ekodoradcy, Zarząd Województwa nie posiada kompetencji w tym zakresie. ad. 4. Uwaga została uwzględniona częściowo. Program wskazuje działanie priorytetowe polegające na kontroli, w szczególności podczas ogłaszania alarmów PDK. Zakres, czas realizacji oraz częstotliwość kontroli zależny jest od organu realizującego działanie. W Programie wskazano proponowaną liczbę kontroli. ad. 5. Uwaga nie została uwzględniona. Wsparcie dla osób dotkniętych ubóstwem energetycznym poprzez realizację inwestycji w zakresie wymiany ogrzewania i/lub termomodernizacji zależne jest od organu odpowiedzialnego za realizację działania. ad. 6. Uwaga nie została uwzględniona. Regulacje i proponowane rozwiązania powinny być wdrożone systemowo na poziomie krajowym lub są zależne od decyzji</p>

lp.	data pisma	wnoszący uwagi lub wnioski	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			<p>b. Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie ochrony powietrza,</p> <p>c. Obsługa programu Czyste Powietrze, inicjowanie i obsługa inwestycji w zakresie programu Stop Smog.</p> <p>d. Organizowanie spotkań z mieszkańcami oraz dotarcie do osób niepełnosprawnych, chorych, marginalizowanych społecznie</p> <p>4. Powołanie straży gminnej lub międzygminnej prowadzącej kontrole przepisów o ochronie środowiska, w tym ekointerwencji oraz kontroli systemowych:</p> <p>e. Kontrole interwencyjne powinny być wykonywane w ciągu 12 godzin od zgłoszenia. Informacja o podjętych działaniach powinna trafić do osoby zgłaszającej ekointerwencję w ciągu 3 dni od zgłoszenia.</p> <p>f. Kontrole systemowe powinny corocznie objąć co najmniej 10% budynków ogrzewanych paliwami stałymi.</p> <p>5. Wsparcie na osób dotkniętych ubóstwem energetycznym poprzez realizację inwestycji w zakresie wymiany ogrzewania i/lub termomodernizacji ze środków zewnętrznych lub własnych. Liczba przeprowadzonych inwestycji powinna wynieść co najmniej 2% budynków w gminie w ciągu 3 lat.</p> <p>6. Wprowadzenie programów osłonowych dla najuboższych – uruchomienie dopłat do wyższych kosztów ogrzewania dla osób objętych pomocą społeczną, które zmieniły ogrzewanie na niskoemisyjne.</p> <p>7. Przeznaczenie co najmniej 1% wydatków budżetu gminy na dopłaty do wymiany kotłów, instalacje OZE lub termomodernizacje u mieszkańców. 8. Wszystkie nowe i modernizowane w zakresie energetycznym (ocieplenie, zmiana systemu energetycznego) przez gminy budynki publiczne od 2021 roku powinny być wyposażone w odnawialne źródła energii, natomiast od 2030 roku nowe i modernizowane budynki publiczne powinny być wykonane w standardzie zapewnienia zerowego bilansu energetycznego, jeżeli jest to technologicznie możliwe (ze względu na charakter budynku).</p> <p>9. Nowo sporządzane lub aktualizowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego powinny zawierać analizę potencjalnych obszarów budowy farm fotowoltaicznych lub farm wiatrowych.</p> <p>10. Miasta o liczbie mieszkańców pow. 50 tys. powinny opracować i przyjąć do końca 2021 roku plany zrównoważonej mobilności miejskiej (SUMP) według wytycznych KE. Plan może być przyjęty jako element innych planów i programów (np. PGN).</p> <p>11. Obowiązek zamieszczenia na stronie internetowej gminy (na stronie głównej) informacji o aktualnej jakości powietrza, wprowadzonym stopniu zagrożenia (jeśli jest wprowadzony) oraz odnośnika do możliwości zgłoszenia naruszenia przepisów ochrony środowiska (ekointerwencji).</p> <p>12. Zakup „zielonej” energii elektrycznej pochodzącej z OZE na potrzeby gminy</p> <p>13. Zrezygnowanie z finansowania ze środków publicznych w ramach programów dotacyjnych nowych kotłów węglowych.</p> <p>14. Skoordinowanie dotacji miejskich z Programem Czyste Powietrze oraz programem Stop Smog. POP powinien zawierać jednoznaczne wytyczne w zakresie</p>	<p>organów realizujących zadania.</p> <p>ad. 7. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Regulacje i proponowane rozwiązania są zależne od decyzji organów realizujących zadania.</p> <p>ad. 8. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Regulacje i proponowane rozwiązania są zależne od decyzji organów realizujących zadania.</p> <p>ad. 9-10. Uwagi nie zostały uwzględnione.</p> <p>Za aktualizację, przygotowanie Planów strategicznych miasta, gminy odpowiedzialny jest organ Gminy.</p> <p>ad. 11. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Regulacje i proponowane rozwiązania są zależne od decyzji organów Gmin realizujących zadania.</p> <p>ad. 12. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Zakres i sposób realizacji działań zależy od organu Gminy.</p> <p>ad. 13. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Decyzja w zakresie rezygnacji ze środków finansowych zależy od organu Gminy.</p> <p>ad. 14. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Koordinacja dotacji miejskich z innymi krajowymi Programami pozostaje w gestii organu Gminy.</p> <p>ad. 15. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Organ Gminy indywidualnie podejmuje decyzję o stworzeniu punktu informacyjnego.</p> <p>ad. 16. Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Organ Gminy indywidualnie podejmuje decyzję o przystąpieniu do Programu.</p>

lp.	data pisma	wnoszący uwagi lub wnioski	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			<p>finansowania inwestycji polegających na wymianie źródeł ciepła/termomodernizacji domów, tak aby na poziomie lokalnym nie tworzone programów konkurujących ze sobą.</p> <p>15. Każda gmina powinna być zobligowana w ramach POP do otworzenia punktu dostępu do Programu Czyste Powietrze, tak aby ułatwić mieszkańcom dostęp do dotacji na wymianę źródła ciepła oraz termomodernizację.</p> <p>16. Każda kwalifikująca się gmina powinna mieć obowiązek w ramach POP przystąpienia do programu StopSmog, w ramach którego można uzyskać środki na pomoc ubogim gospodarstwom w wymianie źródła i termomodernizacji domów.</p>	
4	31.03.2020	Bydgoski Alarm Smogowy – Czyste Powietrze Powiedz TAK	<p>Działania naprawcze</p> <p>Przyjęcie i wdrożenie ambitnego programu ochrony powietrza dla województwa kujawsko-pomorskiego jest niezbędnym elementem w procesie poprawy jakości powietrza, a jego przepisy powinny mieć na celu ochronę zdrowia i życia mieszkańców regionu. Władze województwa i gmin, zobowiązane są do podejmowania wszelkich dostępnych środków w celu doprowadzenia do przestrzegania co najmniej obowiązujących standardów jakości powietrza określonych w prawie UE1, jednakże długofalowym celem powinno być doprowadzenie do przestrzegania zaleceń dotyczących jakości powietrza opublikowanych przez Światową Organizację Zdrowia2. Stąd proponujemy uwzględnienie w programie ochrony następujących działań: Obowiązki powiatów:</p> <p>1. Koordynacja działań gmin w zakresie wykorzystania OZE i budownictwa energooszczędnego. Zatrudnienie Ekodoradcy ds. klimatu współpracującego z gminami i Urzędem Marszałkowskim.</p> <p>Działania:</p> <p>a. Wymiana doświadczeń i dobrych praktyk gmin na obszarze powiatu,</p> <p>b. Inicjowanie wspólnych działań, projektów i akcji edukacyjnych.</p> <p>c. Doradztwo dla gminnych ekodoradców w zakresie wykorzystania OZE i budownictwa energooszczędnego.</p> <p>d. Wsparcie techniczne gmin w zakresie wdrażania neutralności klimatycznej dla szkół i budynków publicznych.</p> <p>2. Dane o rocznych emisjach zanieczyszczeń do powietrza w wydawanych pozwoleniach na emisję oraz pozwoleniach zintegrowanych powinny być wprowadzane do wojewódzkiej bazy udostępnionej przez Urząd Marszałkowski. Dane należy wprowadzać i aktualizować w ciągu 30 dni od wydania pozwolenia lub jego zmiany.</p> <p>3. Wszystkie nowe i modernizowane w zakresie energetycznym (ocieplenie, zmiana systemu energetycznego) przez powiaty budynki publiczne od 2021 roku powinny być wyposażone w odnawialne źródła energii, natomiast od 2030 roku nowe i modernizowane budynki publiczne powinny być wykonane w standardzie zapewnienia zerowego bilansu energetycznego, jeżeli jest to technologicznie możliwe (ze względu na charakter budynku).</p> <p>4. Wydawane pozwolenia na budowę dla budynków mieszkalnych od 2021 roku powinny uwzględniać:</p> <p>a. zakaz stosowania ogrzewania węglowego,</p> <p>b. w przypadku kotłów lub ogrzewaczy na biomasę, obowiązek zastosowania</p>	<p>ad. 1 Uwaga została nie uwzględniona. Proponowane rozwiązania są zależne od decyzji organów Gminy.</p> <p>ad. 2. Uwaga nie została uwzględniona. Baza emisji prowadzona jest przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami.</p> <p>ad. 3. Uwaga została nie uwzględniona. Zakres oraz rodzaj inwestycji zależą od organu lub zarządcy budynku prowadzącego inwestycję.</p> <p>ad. 4. Uwaga została nie uwzględniona. Organ wydający pozwolenia na budowę uwzględnia obowiązujące przepisy prawa, w tym obowiązujące normy dla kotłów.</p> <p>ad. 5. Uwaga nie została uwzględniona. Regulacje o zakresie oraz liczbie kontroli podejmuje organ.</p> <p>ad. 6. Uwaga nie została uwzględniona. Organ podejmuje decyzję o zakresie i sposobie przekazywania informacji społeczeństwu.</p> <p>ad. 7. Uwaga nie została uwzględniona. Organ indywidualnie podejmuje decyzję o zakresie podejmowanych inwestycji.</p>

lp.	data pisma	wnoszący uwagi lub wnioski	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			<p>instalacji o emisji pyłu do 20 mg/m³, c. W przypadku kotłów na biomasę obowiązek zastosowania zbiornika buforowego, d. W przypadku ogrzewaczy na biomasę, obowiązek zastosowania urządzeń z zamkniętą komorą spalania oraz zastosowania automatycznego sterowania podawania powietrza. 5. Prowadzenie kontroli każdej stacji diagnostycznej pojazdów co najmniej dwa razy w roku. Przeprowadzenie we współpracy z Policją co najmniej 10 rocznie akcji weryfikacji pojazdów wyjeżdżających ze stacji diagnostycznych. 6. Obowiązek zamieszczenia na stronie internetowej powiatu (na stronie głównej) informacji o aktualnej jakości powietrza, wprowadzonym stopniu zagrożenia (jeśli jest wprowadzony) oraz odnośnika do możliwości zgłoszenia naruszenia przepisów ochrony środowiska (ekointervencji). 7. Zakup „zielonej” energii elektrycznej pochodzącej z OZE</p>	
5	31.03.2020	Bydgoski Alarm Smogowy – Czyste Powietrze Powiedz TAK	<p>Obowiązki przedsiębiorców 1. Przekazywanie informacji o zdarzeniach awaryjnych skutkujących emisją zanieczyszczeń do powietrza do systemu udostępnionego przez Urząd Marszałkowski. Informacje powinny zawierać określenie stopnia zagrożenia awarii według klasyfikacji: a. stopień 1 - zdarzenie, którego oddziaływanie nie wykracza poza teren zakładu i nie stanowi poważnej awarii w rozumieniu Poś - informacja w ciągu 24 godzin od zdarzenia, b. stopień 2 - zdarzenie, którego oddziaływanie wykracza poza teren zakładu, ale nie stanowi poważnej awarii w rozumieniu Poś – informacja w ciągu 3 godzin od zdarzenia, c. stopień 3 - zdarzenie będące poważną awarią w rozumieniu Poś -informacja w ciągu 1 godziny od zdarzenia. 2. Brak możliwości odstępstw od konkluzji BAT dla zakładów zlokalizowanych na obszarach przekroczeń poziomów dopuszczalnych zanieczyszczeń powietrza według aktualnej oceny GIOŚ. 3. Nowo wydawane i zmieniane pozwolenia na emisję i pozwolenia zintegrowane powinny wskazywać działania ograniczające emisję do powietrza z danego zakładu w przypadku wprowadzenia 3 stopnia zagrożenia w ramach PDK.</p>	<p>ad. 1. Uwaga nie została uwzględniona. Program uwzględnia analizę emisji przemysłowych. Regulacje w zakresie awarii oraz ich monitorowania nie stanowią przedmiotu Programu. Prawo wskazuje organ odpowiedzialny za prowadzenie wykazów awarii i przestrzegania zapisów wydanych pozwoleń na emisję. ad. 2. Uwaga nie została uwzględniona. Zarząd Województwa nie jest organem, który określa przepisy prawa w tym zakresie. ad. 3. Uwaga nie została uwzględniona. Wydając decyzje odpowiedni organ biorąc pod uwagę przepisy prawa sam decyduje jakie zapisy są konieczne do zastosowania przy konkretnej instalacji.</p>
6	31.03.2020	Bydgoski Alarm Smogowy – Czyste Powietrze Powiedz TAK	<p>Proponowane uzupełnienia do działań krótkoterminowych 1 stopień zagrożenia • Obowiązek przeprowadzenia kontroli prewencyjnych spalania odpadów i zakazanych paliw w co najmniej 30 budynkach dziennie • Apel do mieszkańców o zaprzestanie eksploatacji kominków, ognisk, grilli. • Zakaz spalania poza pozostałości roślinnych instalacjami. • Zakaz stosowania dmuchaw do liści. • Mieszkańcy ostrzegani SMS-ami o zagrożeniu oraz zakazach z nim związanych 2 stopień zagrożenia • Zakaz aktywności dzieci i młodzieży na zewnątrz w przedszkolach i szkołach, • Obowiązek przeprowadzenia kontroli prewencyjnych spalania odpadów i zakazanych paliw w co najmniej 40 budynkach dziennie • Zakaz eksploatacji kominków,</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona. Program ochrony powietrza, którego elementem jest plan działań krótkoterminowych wskazuje propozycje ograniczeń i propozycje zadań do podjęcia w przypadku ogłoszenia poszczególnych poziomów alarmów, które są zgodne z obowiązującym prawem. Nie ma możliwości wprowadzenia w strefie szeregu zakazów, które będą ograniczać prawa społeczeństwa.</p>

lp.	data pisma	wnoszący uwagi lub wnioski	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			<ul style="list-style-type: none"> • Zakaz spalania poza instalacjami, w tym ognisk, grilli, pozostałości roślinnych, itp. • Zakaz stosowania dmuchaw do liści, • Zakaz wjazdu samochodów ciężarowych do centrum. (konieczne określenie obszaru zakazu w POP) • Mieszkańcy ostrzegani SMS-ami o zagrożeniu oraz zakazach z nim związanych 3 stopień zagrożenia • Zakaz aktywności dzieci i młodzieży na zewnątrz w przedszkolach i szkołach, • Obowiązek przeprowadzenia kontroli prewencyjnych spalania odpadów i zakazanych paliw w co najmniej 50 budynkach dziennie • Zakaz eksploatacji kominków, • Zakaz eksploatacji urządzeń grzewczych na paliwa stałe (węgiel, biomasa) w przypadku możliwości zastosowania alternatywnego ogrzewania. • Zakaz spalania poza instalacjami, w tym ognisk, grilli, pozostałości roślinnych, itp. • Zakaz stosowania dmuchaw do liści, • Zakaz prac drogowych i budowlanych związanych z emisją pyłu do powietrza. • Zakaz wjazdu samochodów ciężarowych do centrum. (konieczne określenie obszaru zakazu w POP) • Wprowadzenie bezpłatnej komunikacji publicznej. • Wdrożenie ograniczeń dla zakładów przemysłowych określonych w pozwoleniach w przypadku wdrożenia 3 stopnia. • Zakaz produkcji pyłacej – betoniarnie i produkcja cementu. • Mieszkańcy ostrzegani SMS-ami o zagrożeniu oraz zakazach z nim związanych. 	

Załącznik nr 3 – opiniowanie przez właściwe organy.

Odniesienie do uwag i wniosków wniesionych na etapie opiniowania przez wójtów, burmistrzów i prezydentów oraz starostów powiatów województwa kujawsko-pomorskiego projektu programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszzonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej.

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
1	12.03.2020	Wójt Gminy Drzycim	Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.	Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.
2	18.03.2020	Wójt Gminy Koneck.	Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.	Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.
3	19.03.2020	Starosta Lipnowski	Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami. Zdaniem tutejszego Organu realizacja Programu przeprowadzona przy zastosowaniu środków ochronnych oraz procedur z zakresu ochrony środowiska i zdrowia ludzi, przyczyni się do poprawy stanu sanitarnego strefy kujawsko-pomorskiej. Na terenie powiatu lipnowskiego przekroczenia poziomów analizowanych substancji w powietrzu związane jest głównie z emisją	Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami. Uwaga została uwzględniona częściowo. W Programie wskazano informacje o możliwych źródłach finansowania działań naprawczych.

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			z sektora komunalno-bytowego. Ograniczenie emisji z sektora komunalno-bytowego odbywa się poprzez likwidację indywidualnych systemów grzewczych i podłączenie do sieci ciepłej lub zmianę sposobu ogrzewania. Wymiana ma na celu efektywne zmniejszenie emisji z wysokoemisyjnych źródeł spalania paliw. Zakłada się, że jednostki samorządu terytorialnego powinny udzielać wsparcia finansowego w postaci dotacji dla mieszkańców i jednostek wpisanych w lokalne regulaminy dofinansowali zgodnie z wytycznymi i ustalonymi priorytetami działań, które mogą być ustalone w PONE lub PGN. Zlikwidowane urządzenia bezklasowe, można zastąpić przez: kocioł gazowy, olejowy, ogrzewanie elektryczne lub pompę ciepła, nowoczesne kotły na węgiel lub biomasę - spełniające wymagania ekoprojektu. Należy jednak mieć na uwadze zapewnienie odpowiedniego dofinansowania dla tego działania.	
4	19.03.2020	Starosta Bydgoski	<p>Opiniuję negatywnie projekt Uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego w sprawie określenia programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszzonego PM 10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko - pomorskiej, z opisanych poniżej przyczyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustalony w projekcie w/w dokumencie termin na składanie sprawozdań z realizacji zadań nakreślonych w programie, przez poszczególne organy i jednostki - do dnia 31 stycznia każdego roku - jest zbyt krótki i może utrudniać zgromadzenie i przekazanie przez organy sprawozdające rzetelnych informacji na temat podjętych działań. 2. Przedstawione w projekcie w/w dokumencie załączniki graficzne (na str. 39 i 40), jak też dane zawarte w tabelach nr 15 i 16 (na str. od 32 do 38) dokumentu, dotyczące obszarów przekroczeń odrębnie dla pyłu PM 10 i benzo(a)pirenu, są nieczytelne i uniemożliwiają jednoznaczne określenie zasięgu poszczególnych stref przekroczeń, a także uniemożliwiają ewentualną identyfikację nieruchomości (oraz miejscowości) położonych w obrębie danej strefy przekroczeń. 3. Korekty wymaga nieprecyzyjny zapis zawarty na str. 118 projektu w/w dokumencie, który stanowi o obowiązku przekazywania przez organy administracji (cyt.) „informacji o wydawanych decyzjach, których ustalenia przyczyniają się do poprawy stanu jakości powietrza”. <p>Uzasadnienie: Po szczegółowym przeanalizowaniu treści Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszzonego PM 10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko pomorskiej, tut. organ uznał, że na chwilę obecną nie jest możliwe jego pozytywne zaopiniowanie, z opisanych poniżej względów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rzeczony dokument - w załączniku nr 5 - ustala dla organów wykonawczych gmin i powiatów strefy kujawsko - pomorskiej - obowiązek do przekazywania sprawozdań z podjętych działań naprawczych, w danym roku do dnia 31 stycznia, za rok poprzedni. W opinii tut. organu termin ten jest zbyt krótki i może utrudniać zgromadzenie i przekazanie przez organy sprawozdające, rzetelnych informacji na temat działań podjętych w roku wcześniejszym. Powyższe wynika m.in. z faktu, iż w dotychczasowych sprawozdaniach przekazywanych do Zarządu Województwa Kujawsko - Pomorskiego za lata ubiegłe (w związku z obowiązującymi dotychczas programami ochrony powietrza), przyjętą praktyką było, że w celu zebrania niezbędnych danych, Starosta Bydgoski występował do jednostek organizacyjnych podległych tut. organowi, z prośbą o przekazanie stosownych informacji na temat działań podjętych przez te jednostki w poprzednim roku kalendarzowym. Biorąc pod uwagę czas niezbędny na obieg korespondencji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi, a tut. Starostwem w w/w zakresie, może się okazać, że opracowanie rzetelnych i pełnych danych - w ustalonym obecnie terminie może być co najmniej utrudnione, bądź też niemożliwe. W związku z powyższym zasadnym wydaje się ustalenie nieco dłuższego terminu -np. do końca lutego danego roku. 2. W przedłożonym projekcie programu ochrony powietrza, w tabelach nr 15 i 16 na str. od 32 do 38 zawarto wykaz obszarów przekroczeń na terenie poszczególnych powiatów, odrębnie dla pyłu PM 10 i benzo(a)pirenu. Przy czym obszary te nie zostały oznaczone choćby nazwami poszczególnych gmin, a jedynie posłużono się tu zwrotami typu „obszar wiejski odległy”, „obszar miejski”, „obszar wiejski regionalny” itp. oraz podano 	<p>ad. 1. Uwaga została uwzględniona. Został wydłużony termin składania sprawozdań do 15 lutego każdego roku.</p> <p>ad. 2. Uwaga została uwzględniona częściowo. Dane dotyczące obszarów przekroczeń zostały przekazane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Bydgoszczy. Jest możliwość wystąpienia o dane do organu opracowującego Program, celem udostępnienia przekazanych danych jako danych wektorowych shp.</p> <p>ad. 3. Uwaga została uwzględniona. Uzupełniono zapisy Programu.</p>

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			powierzchnię poszczególnych stref. Następnie na str. 39 i 40 zawarto dwa odrębne załączniki graficzne, na których zaznaczono (numerycznie) te strefy. W opinii tut. organu zastosowana forma uniemożliwia jednoznaczną identyfikację zasięgu poszczególnych stref. Tym samym - w sytuacji gdy w wykonywanym corocznym sprawozdaniu (wzorem obecnie składanych sprawozdań z obowiązujących aktualnie programów ochrony powietrza) - organ będzie musiał wskazać konkretny kod strefy, w ramach której zostało zrealizowane dane działanie naprawcze, może się to okazać niemożliwe lub co najmniej znacznie utrudnione. Stąd też – w opinii tut. organu - należałoby zastosować inną formę, która umożliwi jednoznaczną identyfikację zasięgu stref przekroczeń - a tym samym, umożliwiającą identyfikację nieruchomości (oraz miejscowości) położonych w obrębie danej strefy przekroczeń. 3. Na str. 118 projektu w/w dokumentu nałożono na organy administracji, obowiązek przekazywania Zarządowi Województwa Kujawsko - Pomorskiego m.in. (cyt.) „informacji o wydawanych decyzjach, których ustalenia przyczyniają się do poprawy stanu jakości powietrza”. W opinii tut. organu zapis ten jest nieprecyzyjny i uniemożliwia jednoznaczną ocenę - o jakie decyzje tu chodzi. Dotychczasowa praktyka dotyczyła przekazywania informacji o wydanych - za rok poprzedni - decyzjach dotyczących emisji do powietrza (tj. pozwolenia emisyjne) oraz przyjętych zgłoszeniach instalacji (w trybie art. 152 ustawy Prawo ochrony środowiska), w zakresie emisji gazów i pyłów do powietrza. Nie jest jasne, czy przywołany powyżej zapis zawarty w projekcie opiniowanego dokumentu, obejmuje swoim zakresem również tego rodzaju decyzje. Stąd też opinii tut. organu, zapis ten wymaga skorygowania i doprecyzowania.	
5	25.03.2020	Burmistrz Solca Kujawskiego	Opiniuje pozytywnie projekt uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko - Pomorskiego w sprawie określenia programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego oraz benzo(a)piranu dla strefy kujawsko - pomorskiej, będący załącznikiem do uchwały Nr 8/301/20 Zarządu Województwa Kujawsko - Pomorskiego z dnia 4 marca 2020 r. Powyższy program wskazuje przyczyny wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM 10 oraz poziomu docelowego benzo(a)piranu, a następnie wskazuje działania naprawcze, które pomogą poprawić jakość powietrza.	Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.
6	25.03.2020	Starosta Radziejowski	Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami. Pragnę zwrócić uwagę na następujące zagadnienia które moim zdaniem wymagają doprecyzowania i ujęcia w programie: 1. Należy zwiększyć ilość stacji pomiarowych na terenie województwa, w celu bardziej szczegółowego badania zanieczyszczenia powietrza; 2. W kwestii dotyczącej wymiany starych źródeł ciepła (tzw. kopciuchów) na instalacje proekologiczne: pracownicy urzędów miast i gmin powinni poprzez pracę w terenie stworzyć mapę starych źródeł ciepła i na bieżąco kontrolować rodzaj spalanych paliw. Prowadzić akację uświadamiającą mieszkańców, co do konieczności wymiany pieców oraz możliwości uzyskania dofinansowania na takie zadania; 3. Rozważyć należy możliwość wspierania samorządów lokalnych w kwestii udzielania dofinansowania dla mieszkańców na wymianę starych źródeł ciepła; 4. Miasta i gminy powinny dokonywać większej ilości nowych nasadzeń drzew i krzewów.	Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami. ad. 1. Uwaga nie została uwzględniona. Kryteria lokalizacji stanowisk pomiarowych określają przepisy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu, w szczególności zał. nr 3 i 4 (Dz. U. z 2018 r. poz. 1119). O lokalizacji stacji pomiarowych i ich programie pomiarowym decyduje GIOS. ad. 2. Uwaga została uwzględniona częściowo. W kierunkach działań Programu wskazano działanie polegające na inwentaryzacji źródeł emisji. ad. 3. Uwaga została uwzględniona częściowo. W Programie wskazano i uzupełniono źródła finansowania działań naprawczych. ad. 4. Uwaga została uwzględniona częściowo. W Programie wskazano kierunek działań związany z rozbudową zielonej infrastruktury.

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
7	25.03.2020	Burmistrz Barcina	<p>Negatywnie zaopiniowany Program z uwagami.</p> <p>Projekt programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej został opracowany w związku z odnotowaniem w 2018 roku przekroczenia standardów jakości powietrza i poziomu docelowego benzo(a)pirenu w województwie kujawsko-pomorskim zgodnie z wymaganiami § 14 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych. Celem opracowania przedmiotowego programu dla strefy województwa kujawsko-pomorskiego jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla pyłu zawieszonego PM10 i poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz wskazanie działań naprawczych, które mogą poprawić jakość powietrza.</p> <p>Przeprowadzone w projekcie programu analizy wykazały, że całkowitą wielkość emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego stanowi suma emisji z różnych kategorii źródeł z terenu strefy tj.: punktowa (przemysł i energetyka), liniowa (transport drogowy), powierzchniowa (źródła komunalno-bytowe z ogrzewania budynków), rolnictwo (hodowla i uprawy), inne pojazdy (ciągniki rolnicze pracujące na polach, kolei, lotniska), niezorganizowana (hałdy, wyrobiska), składowanie odpadów, naturalna (tereny leśne, grunty).</p> <p>Na podstawie wykonanych symulacji i analiz, w programie wskazano kierunki działań naprawczych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) redukcja emisji zanieczyszczeń ze źródeł małej mocy do 1 MW: <ul style="list-style-type: none"> - dofinansowywanie wymiany starych instalacji grzewczych w zabudowie mieszkaniowej, likwidacja niskiej emisji, - realizacja uchwały antysmogowej, - termomodernizacja obiektów budowlanych, - rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych, by zapewnić podłączenie nowym użytkownikom, - rozbudowa sieci gazowej, - budownictwo energooszczędne i pasywne, - produkcja energii prosumenckiej z odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i mieszkaniowym, 2) ograniczenie wpływu emisji zanieczyszczeń z transportu drogowego: <ul style="list-style-type: none"> - wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza tereny zabudowane, - przebudowa i modernizacja dróg, - czyszczenie ulic i dróg nd mokro, - tworzenie ścieżek rowerowych i ciągów ruchu pieszego, 3) kształtowanie polityki przestrzennej: <ul style="list-style-type: none"> - w zapisach miejscowych! planów zagospodarowania przestrzennego, - korytarze przewietrzania miasta w planach urbanistycznych, 4) rozbudowa zielonej infrastruktury, 5) prowadzenie edukacji ekologicznej (minimum jedna kampania rocznie), 6) prowadzenie działań kontrolnych: przeprowadzanie przez wyszkolonych pracowników urzędów kontroli w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w piecach, 7) realizacja uchwały Nr VIII/136/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 czerwca w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw: <ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzanie przez wyszkolonych pracowników urzędów kontroli w zakresie wyposażania budynku mieszkalnego we Właściwe ; źródło ogrzewania, - sprawdzanie dokumentacji technicznej instalacji grzewczych, - badanie jakości paliwa (minimum 10 kontroli w sezonie grzewczym). Ponadto dla każdej gminy województwa kujawsko-pomorskiego zostały wyznaczone wymagane wielkości redukcji emisji pyłu 	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Program ochrony powietrza został przygotowany zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych. Jednostkami realizującymi działania naprawcze wskazanymi w Programie jest nie tylko organ, ale również zarządzający budynkami, nieruchomościami, właściciele budynków, nieruchomości.</p> <p>Organ odpowiedzialny za sprawozdawczość Programu, ma możliwość wystąpienia do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu o udostępnienie danych, dotyczących wymiany źródeł na terenie gminy w ramach Programu Czyste Powietrze, a także do innych podmiotów, jednostek zarządzających nieruchomościami na terenie gminy, czy mieszkańców o przekazanie informacji, danych, które dotyczą działań naprawczych Programu.</p>

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			<p>zawieszono PM10 i benzo(a)pirenu przez okres 7 lat od 2020-2026 roku oraz Wskazany został zakres i termin;(do 31 stycznia każdego roku) sporządzania sprawozdawczości z wykonanych działań naprawczych i osiągniętego efektu ekologicznego; (szeroki zakres, wielkość i złożoność informacji koniecznych do pozyskania).</p> <p>Przedstawiony projekt programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszono PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej zawiera wiele zadań koniecznych do wykonania, wynikiem których ma być osiągnięcie określonego efektu ekologicznego Zapropozowane działania naprawcze w założeniach mają doprowadzić do redukcji emisji pyłów niebezpiecznych dla zdrowia i życia ludzi, lecz w przełożeniu praktycznym osiągnięcie wskazanych pułapów i poziomów jest o zdecydowanie trudniejsze. Na wiele czynników pracownik urzędu nie ma wpływu np. nie zmusi każdego właściciela przestarzałej instalacji grzewczej do wymiany na nową spełniającą wskazane normy emisyjne, ponieważ całkowity koszt realizacji tej inwestycji uwzględniając możliwość otrzymania dotacji stanowi wysoki nakład finansowy. Analogicznie potraktować należy wykonywanie prac termomodernizacyjnych obiektów budowlanych. Ponadto program nakłada na pracowników urzędów wiele obowiązków związanych z działaniami kontrolnymi i związanymi z realizacją sprawozdawczości, które nie są możliwe do wykonania przez jednego pracownika. Wiele danych potrzebnych jest do wykonania sprawozdań i obliczenia efektu ekologicznego. Jednym z wielu utrudnień będzie pozyskanie informacji np. o liczbie nowo wybudowanych budynków mieszkalnych lub lokali, które będą wykorzystywać niskoemisyjne lub zeroemisyjne źródła ciepła, ponieważ będzie ono uzależnione od innych organów i strumienia przepływu informacji przy uwzględnieniu kwestii systematyczności przekazywania przez te organy określonych informacji. Podobnie będzie w przypadku pozyskania informacji o wykonanych wymianach instalacji grzewczych gdy właściciel nieruchomości nie wystąpi o żadne dofinansowanie do kosztów realizacji inwestycji. Zatrudnienie kolejnych pracowników do realizacji działań naprawczych przewidzianych w programach ochrony powietrza spowoduje powstanie kolejnych kosztów w administracji samorządowej. Jednocześnie zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396 ze zm.) za niedotrzymanie terminów realizacji działań określonych w programach ochrony powietrza i ich aktualizacjach lub planach działań krótkoterminowych przewidziane zostały bardzo wysokie kary pieniężne wymierzone w drodze decyzji administracyjnych. Samorząd gminny nie może być odpowiedzialny i ponosić karę finansową za nieosiągnięcie wymaganych poziomów redukcji stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, ponieważ nie ma wpływu na ilość wykonanych działań. Natomiast zastosowanie kar uniemożliwi zwiększenie środków finansowych w budżetach gmin przeznaczonych na dotację do wymiany instalacji grzewczych lub spowoduje ich zmniejszenie, co w efekcie stanie się czynnikiem wpływającym "negatywnie na możliwości społeczności samorządowej do wykonania przedmiotowych inwestycji. Powyższe spowoduje rezygnację właścicieli budynków z realizacji przedmiotowych inwestycji. Osiągnięcie wskazanych poziomów redukcji emisyjnej jest możliwe m.in. przy dużej ilości wymienionych starych instalacji grzewczych i wykonaniu prac termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych. Na terenie Gminy Barcin wiele budynków mieszkalnych wielorodzinnych zostało poddane termomodernizacji, co umożliwiło osiąganie wysokich poziomów redukcji stężeń zanieczyszczeń do powietrza w zakresie efektu ekologicznego. Pozostała niewielka część budynków, na których planowane jest przeprowadzenie termomodernizacji wpłynie nieznacznie na poziom wskaźnika. Powyższe doprowadzi do nieosiągnięcia przez gminę wskazanych wielkości efektów ekologicznych.</p> <p>Mając na uwadze powyższe, a przede wszystkim charakter problemu, proponowane w projekcie programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszono PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej działania naprawcze wymagają weryfikacji m.in. w zakresie podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację czy sposobu monitorowania osiągnięcia założonego celu, ponieważ stosowanie kar pieniężnych wobec</p>	

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			jednostek samorządu gminnego, które nie osiągną wskazanych poziomów i efektów ekologicznych jest bezpodstawne i nie spowoduje osiągnięcia w dalszych latach założonych w programie ochrony powietrza celów. Na poprawę jakości powietrza kraju nie mają wpływu tylko działania realizowane przez jedną gminę czy województwo lecz wszystkie jednostki terytorialne w skali krajowej, a do realizacji działań naprawczych winny zostać skierowane odpowiednie podmioty.	
8	26.03.2020	Prezydent Miasta Inowrocławia	<p>Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami.</p> <p>W zakresie działania naprawczego o kodzie PL0404_ZSO dotyczącego wymiany niskosprawnych źródeł ciepła i możliwości udzielania mieszkańcom miasta wsparcia finansowego na realizację zadania, należy zwrócić uwagę, że samorzady nie otrzymują żadnych środków finansowych na ten cel, a zagwarantowanie środków finansowych w budżecie jest mocno ograniczone. Ponadto rządowy program priorytetowy „Czyste Powietrze” oferuje dofinansowanie do wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na nowoczesne i spełniające najwyższe normy oraz przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych jedynie dla budynków jednorodzinnych. Z kolei budynki wielorodzinne i kamienice, których w Inowrocławiu jest duża ilość, zostały pozbawione takiego wsparcia rządowego, co powoduje niską skuteczność programu. W obecnej sytuacji z powodu m. in. wprowadzonych przez rząd regulacji podatkowych samorzady nie są w stanie zapewnić środków finansowych na realizację zadań w zakresie udzielania wsparcia finansowego na wymianę źródeł ogrzewania. Tym samym Miasto Inowrocław zmuszone było w 2020 roku wstrzymać udzielanie dotacji na ten cel, jednocześnie sukcesywnie realizując w budynkach użyteczności publicznej i komunalnych prace termomodernizacyjne zmierzające do ograniczenia emisji szkodliwych substancji do atmosfery. Działania samorządów z zakresu dofinansowania wymiany źródeł ciepła na ekologiczne powinny zostać wsparte środkami finansowymi pochodzącymi z budżetu państwa. Miasto Inowrocław podczas konsultacji społecznych nad tzw. „uchwałą antysmogową” dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego postulowało o możliwość wyznaczenia stref z bezwzględny zakazem stosowania paliw stałych z ukierunkowaniem na centra miast i strefy uzdrowiskowe. Brak bowiem przepisów ustawowych nakazujących właścicielom nieruchomości podłączenie budynków do miejskiej sieci cieplnej w przypadku jej dostępności powoduje niski stopień realizacji nowych przyłączy.</p> <p>W odniesieniu do działania naprawczego o kodzie PL0404 EE w zakresie prowadzenia edukacji ekologicznej poprzez między innymi działania informacyjne, został ustalony wskaźnik monitorowania postępu w postaci liczby osób objętych działaniami informacyjnymi, co stanowi dość duże utrudnienie w możliwości do określenia liczby osób, które objęte zostaną np. kampanią internetową, kampanią informacyjną w postaci ulotek czy książeczek edukacyjnych dla dzieci. Można określić sposoby dotarcia do mieszkańca, jednak określenie dokładnej liczby odbiorców zwłaszcza pośrednich takich działań nie jest możliwe do sprecyzowania.</p> <p>Podsumowując należy zwrócić uwagę, że przedstawiony projekt programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszony PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej stanowi dokument niezbędny do poprawy jakości powietrza w strefie kujawsko-pomorskiej, jednak nie uwzględnia ograniczeń finansowych samorządów oraz prywatnych właścicieli budynków do realizacji zawartych w nim działań. Biorąc powyższe pod uwagę, proszę o ponowne przeanalizowanie możliwości udzielania przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego stałego wsparcia finansowego samorządom na realizację zadań zawartych w uchwalanym programie.</p>	<p>Uwaga została uwzględniona częściowo.</p> <p>W Programie wskazano możliwe źródła finansowania wskazanych do realizacji działań naprawczych, w tym finansowanych przez budżet państwa.</p> <p>W kierunkach zadań w Programie wskazano propozycję tworzenia inwentaryzacji źródeł sektora bytowo-komunalnego.</p> <p>Nie wyklucza się możliwości wprowadzenia zmian w zapisach uchwały antysmogowej.</p>
				<p>Wyjaśnienie do uwagi.</p> <p>W Programie zostały zaproponowane wskaźniki monitorowania, które wynikają z rozporządzenia. Jeżeli nie będzie znana konkretna liczba odbiorców to można podać szacunkową liczbę.</p>
				<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>Aktualnie cały czas trwa programowanie środków finansowych, w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027, więc nie ma możliwości zapewnienia udzielenia stałego wsparcia finansowego na realizację zadań zawartych w Programie. Ponadto w Programie wskazano możliwe źródła finansowania wskazanych do realizacji działań naprawczych.</p>

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
9	30.03.2020	Burmistrz Miasta i Gminy Radzyń Chełmiński	<p>Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami.</p> <p>Uzyskanie wsparcia finansowego w postaci dotacji dla redukcji emisji ze źródeł małej mocy do 1 MW winno być realizowane również ze źródeł innych niż lokalne bez konieczności częściowego wsparcia samorządu lokalnego (Redukcja emisji zanieczyszczeń ze źródeł małej mocy do 1 MW str. 84 opracowania).</p> <p>Konieczność częściowego wsparcia ze strony samorządu lokalnego w postaci dotacji celowej dla redukcji emisji ze źródeł małej mocy do 1 MW często uniemożliwia udzielenie dotacji. Samorządy lokalne nie dysponują wystarczającą ilością środków, co uniemożliwia zastosowanie rozwiązań zmniejszających emisje z niskosprawnych źródeł mocy o do 1 MW dla wszystkich zainteresowanych.</p>	<p>Uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>W Programie wskazano możliwości finansowania działań naprawczych, wskazano środki zewnętrzne, zarówno krajowe jak również zagraniczne.</p>
			<p>Termomodernizacja nie powinna być warunkowana łączną wymianą lub likwidacją źródeł ciepła na paliwo stałe (termomodernizacja obiektów budowlanych str. 85 opracowania).</p> <p>Zdarza się, iż mieszkańcy posiadają już wymienione źródła ciepła w związku z czym nie mogą korzystać z dofinansowania do termomodernizacji.</p>	<p>Uwaga została uwzględniona częściowo.</p> <p>Program wskazuje do realizacji działania priorytetowe, które wskazują zakres i sposób realizacji zadania. Proponowany zapis dotyczący termomodernizacji wskazuje kierunek działań, który winien być realizowany fakultatywnie. Ponadto gmina może udzielać dofinansowania oraz dotacje do termomodernizacji zgodnie z własnymi kryteriami.</p>
10	08.04.2020	Wójt Gminy Sadki	<p>Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami.</p> <p>Projekt Programu ochrony powietrza zawiera harmonogram rzeczowo - finansowy działań naprawczych, wśród których jednym z zadań przewidzianych do realizacji przez organy wykonawcze gmin jest prowadzenie działań zmierzających do wymiany niskosprawnych kotłów na paliwa stałe na kotły ekologiczne. W wyniku realizacji zadań gmina będzie zobowiązana do osiągnięcia w poszczególnych latach wymaganej redukcji stężeń do powietrza, które zostały określone w niniejszym Programie. Należy podnieść fakt, iż gmina Sadki jest gminą typowo rolniczą a dofinansowanie wymiany kotłów przez mieszkańców uzależnione jest od wielkości środków budżetowych w danym roku. Ponadto mieszkańcy mają możliwość uzyskania dofinansowania na ten cel z Programu WFOŚiGW Czyste Powietrze, a o występowaniu przez mieszkańców o środki do WFOŚiGW i faktycznej wymianie kotłów tutejszy Urząd nie jest informowany. Wobec powyższego utrudnione będzie uzyskiwanie przez gminę wymaganej redukcji stężeń.</p>	<p>Uwaga została uwzględniona częściowo.</p> <p>Program ochrony powietrza przedstawia informacje dotyczące możliwych źródeł finansowania, są to środki krajowe, jak również zagraniczne. Organ odpowiedzialny za sprawozdawczość Programu, ma możliwość wystąpienia do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu o udostępnienie danych, dotyczących wymiany źródeł na terenie gminy w ramach Programu Czyste Powietrze, a także do innych organów, jednostek zarządzającymi nieruchomości na terenie gminy, mieszkańców o przekazanie informacji, danych, które dotyczą działań naprawczych Programu.</p>
11	31.03.2020	Wójt Gminy Bobrowniki	<p>Pozytywnie zaopiniowany Program bez uwag.</p>	<p>Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.</p>
12	08.04.2020	Starosta Toruński	<p>Ocena jakości powietrza wykonywana w ramach państwowego monitoringu środowiska przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy wykazała przekroczenia standardów jakości powietrza dla pyłu zawieszonego PM10 i poziomu docelowego benzo(a)pirenu w województwie kujawsko-pomorskim. Celem opracowania programu jest wskazanie przyczyn wystąpienia przekroczeń ww. zanieczyszczeń i wskazanie działań naprawczych, które pomogą poprawić jakość powietrza. Po przeanalizowaniu treści projektu uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko -Pomorskiego, zaopiniowano pozytywnie przedłożony projekt. Program ten ograniczy niekorzystny wpływ zanieczyszczeń na mieszkańców, w tym Powiatu Toruńskiego, a zaplanowane działania wpłyną na uzyskanie maksymalnego efektu ekologicznego polegającego na redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł zanieczyszczeń o mocy do 1MW, transportu drogowego, innych instalacji. Kod programu to PL_0404PM10dBaPaa_2018. Realizacja zadań</p>	<p>Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.</p>

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			zaplanowana jest do 2026 r.	
13	08.04.2020	Wójt Gminy Osielesko	W § 6 projektu uchwały Województwa Kujawsko - Pomorskiego w sprawie określenia programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszzonego PM10, oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej, powinna zostać wydłużona data terminu złożenia sprawozdania z 31 stycznia każdego roku do 31 lutego każdego roku. Okres miesiąca na analizę podjętych działań za rok poprzedni oraz wyliczenia efektu ekologicznego ze wszystkich pojętych działań nie jest wystarczający.	Uwaga została uwzględniona częściowo. Dokonano korekty zapisów Programu w zakresie terminu sprawozdawczości, który skorygowano na 15 lutego każdego roku.
14	02.04.2020	Burmistrz Miasta i Gminy w Nakle nad Notecią	Pozytywnie zaopiniowany Program z uwagami. W § 6 Projektu Uchwały jest zapis zobowiązujący Prezydenta Miasta Grudziądza oraz wójtów, burmistrzów i starostów powiatów województwa kujawsko-pomorskiego do przedkładania sprawozdań z realizacji Programu do Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w terminie do dnia 31 stycznia każdego roku. Termin ten należy wydłużyć do 28 lutego. Wydłużenie terminu wynika z konieczności pozyskania i zgromadzenia danych z jednostek organizacyjnych, rozliczenia zadań inwestycyjnych.	Uwaga została uwzględniona częściowo. Dokonano korekty zapisów Programu w zakresie terminu sprawozdawczości, który skorygowano na 15 lutego każdego roku.
15	09.04.2020	Starosta Grudziądzki	Uwagi zostały zgłoszone do Programu bez zajęcia stanowiska czy Program zostaje pozytywnie lub negatywnie zaopiniowany. Zwracam się z prośbą o wyjaśnienie kwestii związanych z propozycjami nałożenia m. in. na organy powiatów dodatkowych zadań w celu realizacji działań naprawczych wskazanych w Programie. W załączniku nr 2 do niniejszej uchwały wskazano działania naprawcze określone w harmonogramach rzeczowo finansowych (tabela 30, 31, 32) polegające m. in. na: - prowadzeniu kontroli przestrzegania przepisów ograniczających używanie paliw lub urządzeń do celów grzewczych oraz zakazu spalania odpadów - ograniczeniu emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw poprzez m. in. prowadzenie działań zmierzających do wymiany niskosprawnych kotłów, - prowadzeniu edukacji ekologicznej związanej z ochroną powietrza. W wymienionych wyżej tabelach określono również, iż przedmiotowe działania można podjąć na szczeblu gminnym lub powiatowym. Powyższy zapis nie konkretyzuje, który z wymienionych organów ma odejmować wskazane wyżej działania. Mając na uwadze zawarty w poszczególnych harmonogramach oraz w załączniku nr 5 do uchwały obowiązek prowadzenia przez organy powiatu sprawozdawczości z realizacji podjętych działań naprawczych, proszę o udzielenie informacji czy organy powiatu będą obligatoryjnie zobowiązane do realizacji jej zapisów w powyższym zakresie.	Wyjaśnienia do uwagi. Program wskazuje szczebel gminny jak również powiatowy do realizacji zadań i przedkładania sprawozdań z realizacji Programu. Organ powiatu ma możliwość prowadzenia działań kontrolnych, edukacyjnych jak również wymiany urządzeń w nieruchomościach, którymi zarządza lub które są jego własnością.
16	03.04.2020	Burmistrz Kruszwicy	Pozytywnie zaopiniowany Program z warunkiem uwzględnienia zgłoszonych uwag. Wskazany w § 6 projektu uchwały termin zobowiązujący Prezydenta Miasta Grudziądza oraz wójtów, burmistrzów i starostów powiatów województwa kujawsko-pomorskiego do przedkładania sprawozdań z realizacji Programu do Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego do dnia 31 stycznia każdego roku, może być trudny do dotrzymania, gdyż do sporządzenia przedmiotowego sprawozdania niezbędne jest zebranie danych z kilku stanowisk pracy, wchodzących w skład różnych referatów a nawet innych jednostek ,czy instytucji (np. policja) . Czas niezbędny na pozyskanie informacji, ich analizę oraz dokonanie niezbędnych wyliczeń może okazać się dłuższy, co może spowodować problem z dotrzymaniem terminu na przedłożenia sprawozdania do dnia 31 stycznia każdego roku. Przy czym uwzględnić należy, że sprawozdania z realizacji programów ochrony powietrza nie są jedynymi sprawozdaniami z zakresu ochrony środowiska przygotowywanymi przez pracowników jednostki samorządów terytorialnych w tym okresie. Mając powyższe na uwadze Burmistrz Kruszwicy uznał, iż termin na przedkładanie sprawozdań z realizacji Programu w sposób określony w załączniku nr 5 do uchwały, winien zostać wydłużony,	Uwaga została uwzględniona częściowo. Dokonano korekty zapisów Programu w zakresie terminu sprawozdawczości, który skorygowano na 15 lutego każdego roku.

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			co najmniej do końca lutego danego roku kalendarzowego.	
17	01.04.2020	Wójt Gminy Cekcyn	Przedstawiony do zaopiniowania dokument zawiera wszystkie elementy, o których mowa w art. 84 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.	Pozytywnie zaopiniowany Program, bez uwag.
18	09.04.2020	Wójt Gminy Gruta	Negatywnie zaopiniowany Program z uwagami. Przedstawiony projekt uchwały nakłada na gminy szereg obowiązków, których realizacja wiąże się z dużymi nakładami finansowymi, które muszą ponieść jednostki samorządu terytorialnego. Z uwagi na ograniczenia finansowe wynikające z różnych obciążeń budżetu gminy przystąpienie do realizacji Programu uzależnione będzie od możliwości finansowych Gminy, w tym otrzymania wsparcia w wysokości niezbędnej na przeprowadzenie działań naprawczych celem osiągnięcia przewidzianych efektów ekologicznych. Wątpliwości budzi również sposób monitorowania realizacji Programu, w którym wójtowie zobowiązani są do sporządzania sprawozdań z realizacji działań naprawczych wskazanych w Programie w danym roku za rok poprzedni i ich przekazywania co roku Marszałkowi Województwa. Monitorowanie nie uwzględnia działań podejmowanych przez inne jednostki w tym przede wszystkim właścicieli nieruchomości podejmujących działania we własnym zakresie, bez dopłat z zewnątrz.	Uwagi nie zostały uwzględnione. Program ochrony powietrza został przygotowany zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych. Program ochrony powietrza przedstawia informacje dotyczące źródeł finansowania, są to środki krajowe, jak również zagraniczne. Organ odpowiedzialny za sprawozdawczość Programu, ma możliwość wystąpienia do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu o udostępnienie danych, dotyczących wymiany źródeł na terenie gminy w ramach Programu Czyste Powietrze, a także do innych organów, jednostek zarządzającymi nieruchomości na terenie gminy, mieszkańców o przekazanie informacji, danych, które dotyczą działań naprawczych Programu.
19	06.04.2020	Wójt Gminy Warlubie	Negatywnie zaopiniowany Program z uwagami. Odnosząc się do „Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej” Wójt Gminy Warlubie zwraca uwagę, że działania prowadzone na rzecz ograniczenia niskiej emisji są jedynie w części możliwe i realne do wykonania w trybie działania organów Gminy Warlubie. Znaczący wpływ na osiągnięty efekt ekologiczny ma ilość środków finansowych w budżecie Gminy z tym celem związanych, oraz możliwości współuczestnictwa w sferze gospodarczej mieszkańców gminy. Analizując efekty ekologiczne wykazane w sprawozdaniach tut. Urzędu z lat poprzednich, wątpliwym jest, aby Gmina Warlubie w sprawozdaniach perspektywicznych na lata przyszłe była w stanie wykazać zakładany poziom redukcji zanieczyszczeń do powietrza. Czas w którym musi nastąpić redukcja emisji wydaje się być jednak mało realny, głównie ze względu na duże koszty jakie należy ponieść z tego tytułu, uwzględniając założenie, że 90 % efektu należy osiągnąć do 2026 roku. Nadmieniamy, że wielkość emisji zanieczyszczeń do powietrza w roku 2018 wyniosła: - dla PM 10 58.817 Mg/rok. dla B(a)P 0.033 Mg/rok. W ramach ograniczenia wpływu emisji zanieczyszczeń z transportu drogowego projekt zakłada czyszczenie dróg i ulic na mokro bez określenia częstotliwości czyszczenia dla poszczególnych kategorii dróg. Gmina Warlubie zwraca uwagę, iż ze względów finansowych dużym obciążeniem dla jednostek samorządowych jest przeprowadzenie z taką dużą częstotliwością konieczność prowadzenia tych czynności. Dodatkowo występują ogromne różnice w stopniu nasilenia ruchu w miastach i na wsiach, co powinno znajdować odzwierciedlenie w nakładanych obowiązkach czyszczenia dróg na mokro. Również opisane działania kontrolne gmin w projekcie, mogą być w praktyce nie do zrealizowania przez większość gmin wiejskich, w których w większości nie funkcjonują straże gminne. Zgodnie z Programem, to urzędnicy, działając w oparciu o Prawo	Uwaga została uwzględniona częściowo. Program ochrony powietrza został przygotowany zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych. W Programie wskazane zadania priorytetowe winny zostać zrealizowane w jak najkrótszym czasie, zgodnie z rozporządzeniem dopuszczalny czas to 6 lat. W Programie wskazano źródła finansowania działań naprawczych. Organ odpowiedzialny za sprawozdawczość Programu, ma możliwość wystąpienia do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu o udostępnienie danych, dotyczących wymiany źródeł na terenie gminy w ramach Programu Czyste Powietrze, a także do innych organów, jednostek zarządzającymi nieruchomości na terenie gminy, mieszkańców o przekazanie informacji, danych, które dotyczą

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			Ochrony Środowiska, powinni dokonywać czynności kontrolnych mieszkańców w zakresie czystego powietrza. Jednakże zwracam uwagę, że ci urzędnicy, oprócz bieżących czynności, mieliby przekwalifikować się w organy prewencji, których zadaniem miałyby być kontrola mieszkańców, jak również wnoszenie wniosków o ukaranie do sądu karnego na mieszkańca naruszającego uchwałę, a następnie mieliby pełnić funkcję oskarżyciela publicznego. Jest to zbyt duże obciążenie dla pracowników urzędów gminy. Wątpliwości budzi również sposób monitorowania realizacji Programu, w którym organy wykonawcze gmin i powiatów strefy kujawsko-pomorskiej zobowiązani są do sporządzania sprawozdań z realizacji działań naprawczych wskazanych w Programie w danym roku, za rok poprzedni i ich przekazywania w terminie do 31 stycznia każdego roku Zarządowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Monitorowanie nie uwzględnia działań podejmowanych przez inne jednostki, w tym przede wszystkim właścicieli nieruchomości podejmujących działania we własnym zakresie, bez dopłat z zewnątrz. Gmina nie ma narzędzi, by dane w tym zakresie pozyskać i uwzględnić w sprawozdaniach, a można założyć, że wielkość realizowanych inwestycji mogą mieć spory wpływ na redukcję emisji wykazanych do osiągnięcia przez Gminę Warlubie.	działań naprawczych Programu. Program obejmuje trzy zadania priorytetowe, w tym kontrole w zakresie spalania paliw. Mając na uwadze iż w gminach nie ma straży gminnej działanie obejmuje niewielką ilość kontroli do przeprowadzenia. W ramach ograniczenia wpływu emisji zanieczyszczeń z transportu drogowego projekt zakłada czyszczenie dróg i ulic na mokro bez określenia częstotliwości czyszczenia dla poszczególnych kategorii dróg, ponieważ jest to działanie fakultatywne. W ramach realizacji Programu wskazane jest podejmowanie działań priorytetowych. W Programie wydłużono do 15 lutego każdego roku termin na przekazywanie sprawozdań z realizacji działań naprawczych.
20	20.04.2020	Starosta Inowrocławski	Po analizie projektu uchwały, zgodnie z art. 91 ust. 2 ww. ustawy postanowiłem zaopiniować pozytywnie projekt uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w sprawie określenia ww. programu ochrony powietrza, pod warunkiem wykreślenia w załączniku nr 2 do niniejszej uchwały, organu wykonawczego powiatu, jako organu sprawozdającego w zakresie prowadzenia kontroli przestrzegania przepisów ograniczających używanie paliw lub urządzeń do celów grzewczych oraz zakazu spalania odpadów, ponieważ zadanie to zgodnie z niniejszym programem ochrony powietrza (str. 88 - prowadzenie działań kontrolnych) zostało przypisane samorządom gminnym. Postanawiam zaopiniować pozytywnie projekt uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w sprawie określenia programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10, oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej, pod warunkiem wykreślenia w załączniku nr 2 do niniejszej uchwały organu wykonawczego powiatu, jako organu sprawozdającego w zakresie prowadzenia kontroli przestrzegania przepisów ograniczających używanie paliw lub urządzeń do celów grzewczych oraz zakazu spalania odpadów.	Uwaga nie została uwzględniona. Program wskazuje na szczebel administracyjny, na którym można podjąć dany środek w skali gminnej, jak i również powiatowej. Organ powiatu ma możliwość prowadzenia działań kontrolnych, jak również wymiany urządzeń w nieruchomościach, które są jego własnością.
21	13.03.2020	Wójt Gminy Lubiewo	Pozytywnie zaopiniowany Program. Program służyć będzie osiągnięciu celów założonych w polityce ekologicznej państwa i wdrażaniu działań naprawczych oraz kierunków postępowania celem przywrócenia naruszonego standardu jakości środowiska-poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10, a także poziomu docelowego B(a)P w powietrzu w całej strefie. W związku z faktem, iż zadania zawarte w programie ochrony powietrza wpisują się w politykę Gminy Lubiewo dotyczącą ochrony środowiska na terenie Gminy Lubiewo.	Program zaopiniowany pozytywnie, bez uwag.
22	23.04.2020	Burmistrz Miasta Chełmża	Pozytywnie zaopiniowany Program.	Program zaopiniowany pozytywnie, bez uwag.

Załącznik nr 4 – uwagi Ministra Klimatu.

Uwagi ogólne wniesione na etapie opiniowania przez Ministra Klimatu projektu uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w sprawie Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszonego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej.

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
1	06.04.2020	Minister Klimatu	Należy zauważyć, że projekt uchwały jest co prawda zgodny z wymogami rozporządzenia jednak po analizie jego zapisów można mieć wątpliwość, czy wskazane w nim działania rzeczywiście doprowadzą do zakładanej poprawy jakości powietrza. W harmonogramie rzeczowo-finansowym działań naprawczych wskazane są trzy działania. Są one opisane bardzo ogólnie bez wskazania konkretnych celów do osiągnięcia. Szczególnie widoczne jest to w działaniu „Ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych”. Wskazany efekt rzeczowy podany jest jedynie jako redukcja emisji, jednak brak jest efektu w postaci liczby zlikwidowanych kotłów. Redukcja emisji jest efektem ekologicznym, natomiast efektem rzeczowym powinny tutaj być zlikwidowane kotły na paliwo stałe.	Uwaga została uwzględniona częściowo. Podano powierzchnię lokali/mieszkań, na której należy zmienić sposób ogrzewania, ponieważ liczba kotłów nie pozwala na określenie jaki efekt (w postaci redukcji emisji) zostanie uzyskany.
2	06.04.2020	Minister Klimatu	W dokumencie brak jest podstawowej analizy liczby kotłów na paliwa stałe, które powinny zostać zlikwidowane. Wobec czego trudna jest ocena skali problemu i wskazania zakresu działań, które muszą być podjęte. Wobec czego proponuje się wskazanie jako działania również inwentaryzacji instalacji o małej mocy do 1 MW.	Uwaga została uwzględniona częściowo. W kierunkach działań wskazano działanie polegające na inwentaryzacji instalacji o małej mocy do 1 MW. Taki sposób postępowania pozwoli na tworzenie spójnej bazy danych o źródłach ogrzewania budynków dla całej strefy a także województwa.
3	06.04.2020	Minister Klimatu	Z analizy scenariusza bazowego wynika, że działania podejmowane na podstawie istniejącego prawa krajowego i lokalnego nie doprowadzą do osiągnięcia poziomów dopuszczalnych i docelowych zanieczyszczeń. W scenariuszu tym była brana pod uwagę uchwała nr VIII/136/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Jeżeli w wyniku podejmowanych działań wynikających z ww. uchwały nie zostanie w wystarczającym stopniu ograniczona emisja z instalacji nią objętych oznaczałoby to konieczność wprowadzenia w tej uchwale odpowiednich zmian, tak aby korespondowała z zapisami omawianego programu ochrony powietrza.	Uwaga jest niezasadna. Nie ma konieczności zmiany zapisów w uchwale antysmogowej dotyczących działań związanych ze stopniem ograniczenia emisji z instalacji nią objętych. Zgodnie z zapisami uchwały antysmogowej, jej realizacja, w zakresie ograniczenia użytkowania określonych instalacji na paliwa stałe przewidziana do wykonania do 1 stycznia 2028 r. powinna doprowadzić do dotrzymania standardów jakości powietrza oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Celem wzmocnienia przyjętej uchwały antysmogowej w uchwale Programu ochrony powietrza poprzez zaplanowanie scenariusza redukcji i działania samorządu oraz dodatkowe zachęty finansowe skuteczniejsza powinna być zmiana systemów grzewczych w sektorze bytowo-komunalnym.
4	06.04.2020	Minister Klimatu	Identyfikacja wykorzystywanych informacji źródłowych powinna być precyzyjna i odpowiadać wymogom obowiązujących norm PN-ISO 690 i PN-ISO 690-2. Nie jest to jedynie zarzut natury formalnej – brak konkretnej identyfikacji danych źródłowych zarówno utrudnia merytoryczną ocenę prawidłowości wykonania pracy i wiarygodności przedstawianych wyników, jak i wszelkie dalsze prace związane	Uwaga została uwzględniona. Wprowadzono korekty zapisów dotyczących przywoływanych źródeł.

lp.	data pisma	organ opiniujący	treść uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			z przyszłymi korektami planu lub jego rozwojem. Uwaga dotyczy w szczególności przywołań niezidentyfikowanych dokumentów, np. „źródło: opracowanie Atmoterm S.A. na podstawie danych Państwowego Monitoringu Środowiska” (str. 18).	
5	06.04.2020	Minister Klimatu	Brak precyzyjnych informacji na temat wykorzystywanych danych meteorologicznych („dane klimatyczne publikowane w serwisie Pogodynka” - str. 14) uniemożliwia weryfikację tego elementu opracowania. Niezgodności wskazane również w opinii odnośnie programu ochrony powietrza dla miasta Toruń nasuwają tu poważne wątpliwości.	Uwaga została uwzględniona. W załącznikach podano parametry zastosowanego modelu. Zaktualizowano zapisy w Programie.
6	06.04.2020	Minister Klimatu	Nie określono matematycznych metod szacowania (str. 30-31), nie podano także informacji dotyczących metody modelowania matematycznego, poza podaniem nazwy modelu (str. 43) – co jest niewystarczające. Należy tu podać pełen opis danych wejściowych i konfiguracji modelu – tak, aby na podstawie tych informacji możliwe było odtworzenie procesu modelowania. Informacje te są ważne, zarówno dla zapewnienia możliwości merytorycznej oceny przedstawianych wyników, jak też i w razie zaistnienia potrzeby aktualizacji planu i przeprowadzenia ponownych obliczeń. W zakresie zapewnienia jakości procesu modelowania, obowiązywać winno wykazanie spełnienia norm określonych w Dyrektywie CAFE. Z powodu braku skonfrontowania wyników modelowania dla roku bazowego z pomiarami, nie sposób potwierdzić faktu spełnienia tych norm. Udokumentowania wymaga skuteczność modelowania – zarówno warunków meteorologicznych, jak i procesów transportu zanieczyszczeń.	Uwaga została uwzględniona częściowo. Rozporządzenie w sprawie programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych, które określa zawartość Programu ochrony powietrza nie wskazuje na konieczność tak dokładnego opisu sposobu modelowania matematycznego. Ujęcie w Programie ochrony powietrza jako akcie prawa miejscowego szczegółowego, pełnego opisu danych wejściowych i konfiguracji modelu nie jest podyktowane wymogiem zapewnienia takiego opisu. Wskazanie krótkiego opisu zastosowanego modelu do modelowania prognoz jakości powietrza może być ujęte, natomiast można wskazać opis z rocznej oceny jakości powietrza, w ramach której wykonywane jest modelowanie na poziomie krajowym i dla której zastosowanie mają wymogi określania sposobu modelowania jakości powietrza wraz z zapewnieniem zgodności z wynikami pomiarów zgodnie z rozporządzeniem z dnia 8 czerwca 2018 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu. W załącznikach uzupełniono informacje dotyczące podstawowych parametrów zastosowanego modelu.
7	06.04.2020	Minister Klimatu	Nie podano w jaki sposób ustalono warunki meteorologiczne do wykonania prognoz na rok zakończenia programu (2026); można jedynie przypuszczać, że użyto tu danych z roku 2018. W takim przypadku, należy tu zauważyć, że wieloletnie dane klimatologiczne (Atlas Klimatu Polski, 1970-2000) wskazują odmienny rozkład kierunków wiatru (róże wiatru), niż podany w programie ochrony powietrza. W związku z tym, przyjęcie warunków panujących w roku 2018 dla prognoz na rok 2026 byłoby nieuzasadnione.	Uwaga nie została uwzględniona. Aby obliczyć poziomy wartości dopuszczalnych i docelowych analizowanych substancji w roku prognozy 2026, niezbędnym jest podjęcie działań, które doprowadzą do redukcji założonych emisji. Aby wyniki były miarodajne, dla roku prognozy zastosowano te same warunki brzegowe modelu, jak również meteorologiczne, jak dla roku bazowego 2018.
8	06.04.2020	Minister Klimatu	Nie podano w jaki sposób została wyznaczona wysokość warstwy mieszanania (rys. 9-10, str. 27-28). Wykres zdaje się wskazywać, że przedstawione dane dotyczą jakiejś wartości dobowej (średniej?). Potrzebne są tu odpowiednie wyjaśnienia, ponieważ nałożenie cyklu dobowego warunków meteorologicznych w warstwie granicznej i cyklu emisji wymaga odpowiedniego potraktowania przy obliczaniu wartości dobowych.	Uwaga została uwzględniona. W Programie, w rozdziale Opis stanu jakości powietrza w strefie (...) omówiono m.in. jaka jest zależność pomiędzy występowaniem epizodów wysokich stężeń a notowanymi w tych samych dniach warunkami meteorologicznymi. W opisie dodano, że parametry meteorologiczne zostały uśrednione do 24 godzin - są to średnie dobowe.

Wnioski i uwagi szczegółowe wniesione na etapie opiniowania do projektu uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w sprawie Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu zawieszanego PM10 oraz benzo(a)pirenu dla strefy kujawsko-pomorskiej przez Ministra Klimatu.

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
1	06.04.2020	Minister Klimatu	Wykaz skrótów i pojęć użytych w Programie	„Wykaz skrótów i pojęć użytych w opracowaniu” – zawiera pojęcia, które nie występują w opiniowanym dokumencie np. emitor punktowy, emitor liniowy, emitor powierzchniowy, Kataster Emisji.	Uwaga redakcyjna. Konieczna aktualizacja i ujednoczenie pojęć pod względem zawartych informacji w opracowaniu.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
2	06.04.2020	Minister Klimatu	Część opisowa cel, zakres i podstawy prawne przygotowania programu Cel i zakres opracowania oraz kod programu Podstawy Prawne Dyrektywy	Wśród aktów unijnych, z uwzględnieniem których został opracowany program ochrony powietrza, należałoby wymienić dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2015/2193 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza ze średnich obiektów energetycznego spalania, jak wskazują zapisy w dalszej części opracowania, dokonano analizy wpływu wymagań tej dyrektywy na redukcję emisji pyłów (str. 52).	Uzasadnienie jw.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
3	06.04.2020	Minister Klimatu	Jw.	Należy uwzględnić dyrektywę 2016/2284 w sprawie redukcji krajowych emisji niektórych rodzajów zanieczyszczeń atmosferycznych, zmiany dyrektywy 2003/35/WE oraz uchylecia dyrektywy 2001/81/WE	W przypadku analizowania zarówno immisji jak i emisji do powietrza należy uwzględnić również dyrektywę NEC, która nakłada na państwa członkowskie konieczność ograniczenia emisji m.in. pyłu PM2,5.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
4	06.04.2020	Minister Klimatu	Inne dokumenty	Nie zostały wzięte pod uwagę przygotowane przez Ministerstwo Klimatu: -wskaźniki emisji zanieczyszczeń powietrza ze spalania paliw na potrzeby opracowania programów ochrony powietrza” (przekazane w dniu 13 sierpnia 2019 r. przez Ministra Środowiska do marszałków województw), - Kalkulator do obliczania wielkości emisji z transportu drogowego (przekazane w dniu 30 września 2019 r. przez Ministra Środowiska do marszałków województw)	Wzięto pod uwagę jedynie Wytyczne Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 1996 r. Natomiast nie wymieniono najaktualniejszych wskaźników opracowanych w 2019 r. Należy wziąć te najnowsze dokumenty pod uwagę.	Uwaga została uwzględniona. Uzupełniono zapisy Programu.

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
5	06.04.2020	Minister Klimatu	Wyniki pomiarów jakości powietrza w strefie kujawsko pomorskiej w latach 2013-2018	Nie opisano z jakich źródeł jest emisja B(a)P.	Należy uzupełnić informację dot. źródła emisji B(a)P tak jak to zrobiono w dziale poświęconym PM10.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
6	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 7	Brakuje liczby dni z przekroczeniem dla stacji KpGrudPilsud z 2013 r. – 70 dni, - brakuje stacji KpBrodnicaZwirkiW, na której w 2013 r. uzyskano 40 dni z przekroczeniem, - brakuje liczby dni z przekroczeniem dla stacji KpInowSolank (pomiar automatyczny) z 2013 r. - 57 dni, - prawidłowa liczba dni z przekroczeniem dla stacji KpInowSolank (pomiar manualny) z 2013 r. – 1 dzień, - prawidłowa liczba dni z przekroczeniem dla stacji KpNaklSkargi z 2013 r. – 116 dni, - prawidłowa liczba dni z przekroczeniem dla stacji KpKoniczynka z 2013 r. – 39 dni.	Uzupełnienie właściwych danych.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
7	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 9	Prawidłowe stężenia średnie roczne dla stacji przy ul. Piłsudskiego w Grudziądzu wynoszą: 2013 r. – 33, $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2014 r. – 35,7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2015 r. – 39,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2016 r. – 36,7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2017 r. – 33,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i 2018 r. - 35,9 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – prawidłowe stężenia średnie roczne dla stacji przy ul. Solankowej w Inowrocławiu (pomiar automatyczny) wynoszą: 2013 r. – 33,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2014 r. – 31,9 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2015 r. – 28,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2016 r. – 23,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, 2017 r. – 27,4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i 2018 r. – 27,3 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Konieczne właściwe podanie danych w celu prawidłowego zobrazowania stężeń średniorocznych.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
8	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 10 -13	W tabelach brakuje niektórych wartości dotyczących 2013 r. z dwóch stacji (w Grudziądzu przy ul. Piłsudskiego i w Inowrocławiu - pomiar automatyczny): Tabela 10: Grudziądz – 0, Inowrocław – 0	Uzupełnienie brakujących wartości.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
				Tabela 11: Grudziądz – 1, Inowrocław – 0 Tabela 12: Grudziądz – 1, Inowrocław – 0 Tabela 13: Grudziądz – 11, Inowrocław – 6		
9	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 17	„Wielkość emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza z terenu strefy kujawsko-pomorskiej w 2018 roku, wg rodzaju źródeł emisji”	Dane emisyjne objęte programem ochrony powietrza (PM10, B(a)P) oraz emisje SOx, NOx i NH3, przedstawione w tabeli 17 różnią się od danych emisyjnych przekazanych przez KOBIZE na potrzeby modelownia jakości powietrza, w zakresie <1%, co może być wytłumaczone różnymi sposobami określenia sum emisji z badanych obszarów (przebieg granic administracyjnych, metoda selekcji w oprogramowaniu GIS). Jednocześnie stwierdzono istotne różnice w wielkości danych emisyjnych CO i NMLZO. Emisje zawarte w POP są mniejsze od przekazanych przez KOBIZE ok. 69% dla CO i ok. 61% NMLZO.	Uwaga została uwzględniona. Przychylnono się do zgłoszonej uwagi Ministra Klimatu dotyczącej rozdziału „Ocena i analiza możliwych do zastosowania rozwiązań zmierzających do ograniczenia emisji prekursorów ozonu”, dlatego będąc konsekwentnym usunięto emisje prekursorów ozonu, do których odnosiły się uwagi. Zaktualizowano zapisy Programu poprzez usunięcie danych.
10	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 19	„Zakres stężeń tła regionalnego w strefie kujawsko-pomorskiej w 2018 rok” oraz tabela 20: „Zakres stężeń tła regionalnego w strefie kujawsko-pomorskiej w 2018 roku w podziale na różne rodzaje tła”.	W przypadku obu tabel nie podano źródła danych.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
11	06.04.2020	Minister Klimatu	Stężenie Benzo(a)pirenu	Nieprawidłowo wskazano, że w 2026 r. nie zostanie przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu	Nie jest prawdą, że poziom docelowy dla B(a)P nie zostanie przekroczony. Z dokumentu wynika, że poziom ten nie zostanie dotrzymany, wobec czego należy poprawić zapis.	Uwaga została nie uwzględniona. Zgodnie z Wytocznymi Komisji Europejskiej do decyzji 2011/850/UE, przekroczenie normy jakości powietrza występuje wtedy, gdy wartość odpowiedniej statystyki (np. średniej rocznej) po zaokrągleniu do ilości miejsc znaczących, z jaką podana jest norma, przekracza wartość normowaną, np. poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi 1 ng/m ³ , jeżeli stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu na stanowisku pomiarowym wynosi 1,50 ng/m ³ to zgodnie z ww. wytycznymi otrzymany wynik zaokrągla się do 2 ng/m ³ (co jest przekroczeniem normy), jeżeli stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu na stanowisku pomiarowym wynosi 1,49 ng/m ³ to otrzymany wynik zaokrągla się do 1 ng/m ³ (co nie jest przekroczeniem normy).
12	06.04.2020	Minister Klimatu	Przewidywane poziomy substancji w powietrzu		Proponuje się najpierw opisać scenariusz a następnie przedstawiać wynikające z niego przewidywane poziomy substancji	Uwaga nie została uwzględniona.

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			w roku prognozy		w powietrzu.	
13	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 23.	„Porównanie emisji spoza województwa kujawsko-pomorskiego pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)piren w roku bazowym i w roku prognozy 2026”.	Prawdopodobnie błędnie umieszczone rekordy w tabeli; tytuł tabeli świadczy, że zawarte w niej dane emisyjne pochodzą tylko spoza woj. kujawsko-pomorskiego. Tymczasem tabela zawiera dane ze stref: Aglomeracji Bydgoskiej, miast Torunia i Włocławka, które są niezgodne z danymi przekazanymi przez KOBIZE, np. dla Włocławka PM10 w programie ochrony powietrza wynosi 123,5 Mg/rok, a wartość przekazana przez KOBIZE to 491,8 Mg/rok.	Uwaga została uwzględniona. Zweryfikowano poprawność danych emisyjnych względem przekazanych danych przez KOBIZE w październiku 2019 roku, na potrzeby opracowania Programu. Wprowadzono korektę nazwy tabeli w Programie oraz wartości emisji.
14	06.04.2020	Minister Klimatu	Emisja z przemysłu i energetyki (punktowa)	Ostatni akapit zaczynający się od słów: „Zgodnie z krajowymi prognozami w horyzoncie czasowym do 2030 roku największym wyzwaniem dla przemysłu będzie adaptacja do postanowień pakietu klimatyczno-energetycznego UE...”	Nie wskazano źródła tych prognoz, w jakim dokumencie zawarty został ten wniosek. Konieczne wskazanie źródła danych.	Uwaga została uwzględniona. Przytoczono informacje o dyrektywie IED i konkluzjach BAT.
15	06.04.2020	Minister Klimatu	Emisja z sektora komunalno-bytowego Emisja z przemysłu i energetyki (punktowa)	Rozdział dotyczący scenariusza bazowego – jak wskazano na wstępie: „Scenariusz bazowy określa jakich zmian emisji można spodziewać się w strefie objętej Programem w przypadku niepodjęcia żadnych dodatkowych działań ponad te, których konieczność podjęcia wynika z istniejących przepisów”.	Należałoby jasno sprecyzować, jakie wymagania prawne zostały uwzględnione w tym scenariuszu, szczególnie w zakresie sektora komunalno-bytowego. Na str. 52 należy uzupełnić informacje na temat dużych źródeł spalania paliw, które nie tylko podlegają zaostrzonym standardom od 2016 r. (z wyjątkiem źródeł zgłoszonych do derogacji), ale także będą musiały, do dnia 17 sierpnia 2021 r., zostać dostosowane do konkluzji BAT. Analizując redukcję emisji z przemysłu należy również wspomnieć o dyrektywie IED oraz obowiązkowych do wdrożenia konkluzjach BAT dla poszczególnych gałęzi przemysłu	Uwaga została uwzględniona. Uzupełniono zapisy na temat dużych źródeł spalania oraz informacje o dyrektywie IED oraz konkluzjach BAT.
16	06.04.2020	Minister Klimatu	Emisja z przemysłu i energetyki (punktowa)	Niewystarczająca analiza wpływu źródeł MCP na jakość powietrza w strefie	Zgodnie z art. 91 ust. 9aa ustawy PoS należy wykonać analizę dotyczącą średnich źródeł spalania paliw, tj. źródeł o nominalnej mocy cieplnej nie mniejszej niż 1 MW i mniejszej niż 50 MW, zlokalizowanych na obszarze, na którym stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego. Kwestie dot. tych źródeł są opisane szczerzej np. nie ma informacji o liczbie takich instalacji	Uwaga została uwzględniona. W Programie uzupełniono zapisy dotyczące źródeł MCP.

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
					w strefie i ich rozmieszczeniu wobec czego należy uznać, że zamieszczona w dokumencie analiza jest niewystarczająca.	
17	06.04.2020	Minister Klimatu	Ocena i analiza możliwych do zastosowania rozwiązań zmierzających do ograniczenia emisji prekursorów ozonu	Niezrozumiały cel zamieszczenia rozdziału	Treść rozdziału nie koresponduje z jego tytułem. Nie wynika z niego żadna analiza rozwiązań i ich ocena. Ponadto w strefie nie zanotowano przekroczeń poziomów ozonu wobec czego należy albo zrezygnować z rozdziału lub też gruntownie go przeredagować.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu. Rozdział został usunięty.
18	06.04.2020	Minister Klimatu	Podsumowanie analizy dokumentów, materiałów i publikacji wykorzystywanych do opracowania programu	Brak uwzględnienia Krajowego programu ograniczania zanieczyszczenia powietrza	Należy uzupełnić o analizę dokumentu strategicznego jakim jest Krajowy program ograniczania zanieczyszczenia powietrza.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
19	06.04.2020	Minister Klimatu	Ograniczenie emisji z sektora komunalno-bytowego	Brak wskazania do wykorzystywania i zachęcania mieszkańców do korzystania z krajowych programów finansowych.	Należy uzupełnić informację o możliwość korzystania z krajowych programów finansowych np. Czyste powietrze czy Mój prąd i pomoc mieszkańcom w zdobywaniu dofinansowania.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
20	06.04.2020	Minister Klimatu	Podstawowe kierunki działań		Należy rozważyć wskazanie jako kierunek udzielanie pomocy mieszkańcom w zdobywaniu odpowiedniego dofinansowania do wymiany źródła ogrzewania, termomodernizacji czy też instalacji OZE	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.
21	06.04.2020	Minister Klimatu	Podstawowe kierunki działań		Z analizy wskazanej w dokumencie wynika, że zapisy uchwały nr VIII/136/19 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego są niewystarczające w zakresie tempa wymiany instalacji, w których następuje spalanie paliw. Ponieważ uchwała ta jest jednym z głównych aktów prawnych, które mają doprowadzić do poprawy jakości powietrza należałoby wskazać jako kierunek zmianę/aktualizację uchwały nr VIII/136/19.	Uwaga jest niezasadna. Nie ma konieczności zmiany zapisów w uchwale antysmogowej dotyczących działań związanych ze stopniem ograniczenia emisji z instalacjami objętymi. Zgodnie z zapisami uchwały antysmogowej, jej realizacja, w zakresie ograniczenia użytkowania określonych instalacji na paliwa stałe przewidziana do wykonania do 1 stycznia 2028 r. powinna doprowadzić do dotrzymania standardów jakości powietrza oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Celem wzmocnienia przyjętej uchwały antysmogowej w uchwale Programu ochrony powietrza poprzez zaplanowanie scenariusza

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
						redukcji i działania samorządu oraz dodatkowe zachęty finansowe skuteczniejsza powinna być zmiana systemów grzewczych w sektorze bytowo-komunalnym.
22	06.04.2020	Minister Klimatu	Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych by zapewnić podłączenie nowym użytkownikom. Rozbudowa sieci gazowej	Akapity dotyczące sieci ciepłowniczych i gazowych	Analiza możliwości rozbudowy tych sieci powinna być wykonana w ramach programu ochrony powietrza, gdyż są to działania, których realizacja może znacząco przyczynić się do osiągnięcia celów programu ochrony powietrza (w opracowaniu kilkakrotnie podkreślano, że największy efekt redukcji emisji zanieczyszczeń objętych programem osiągnąć jest poprzez podłączenie budynków, mieszkań do sieci ciepłej oraz zmianę ogrzewania węglowego na gazowe). Wskazanie barier i możliwości rozbudowy tych sieci (ze szczególnym uwzględnieniem obszarów, na których ta rozbudowa byłaby najbardziej wskazana), oszacowanie kosztów oraz wskazanie źródeł ich finansowania powinno znaleźć się w programie ochrony powietrza ze względu na bezpośredni wpływ na redukcję emisji zanieczyszczeń z sektora bytowo-komunalnego.	Uwaga została uwzględniona. Program został uzupełniony o analizę.
23	06.04.2020	Minister Klimatu	Realizacja uchwały nr VIII/136/19	„...Okresy przejściowe zostały określone w sposób optymalny zapewniając możliwość wymiany istniejących źródeł ogrzewania przy zachowaniu potrzeby możliwie najszybszej poprawy jakości powietrza...”	Należy zauważyć, że w świetle przedstawionych w dokumencie analiz przytoczone zdanie nie przedstawia stanu rzeczy i należałoby jednak wprowadzić w uchwale odpowiednie zmiany.	Uwaga jest niezasadna. Nie ma konieczności zmiany zapisów w uchwale antysmogowej dotyczących działań związanych ze stopniem ograniczenia emisji z instalacji nią objętych. Zgodnie z zapisami uchwały antysmogowej, jej realizacja, w zakresie ograniczenia użytkowania określonych instalacji na paliwa stałe przewidziana do wykonania do 1 stycznia 2028 r. powinna doprowadzić do dotrzymania standardów jakości powietrza oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Celem wzmocnienia przyjętej uchwały antysmogowej w uchwale Programu ochrony powietrza poprzez zaplanowanie scenariusza redukcji i działania samorządu oraz dodatkowe zachęty finansowe skuteczniejsza powinna być zmiana systemów grzewczych w sektorze bytowo-komunalnym.
24	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 30	Nie zostały podane założenia służące do oszacowania kosztów realizacji	Jedynie w tabeli 42. zawarto „Zestawienie szacunkowych, średnich kosztów redukcji	Uwaga została uwzględniona. W rozdziale Programu opisano efektywność

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
				najistotniejszego działania określonego w programie ochrony powietrza tj. „Ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych”.	emisji pyłu PM10, odniesione do powierzchni ogrzewalnej 100 [m2]”. Należy uzupełnić o oszacowanie kosztów realizacji działania określonego w programie ochrony powietrza tj. „Ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych”.	ekologiczną i ekonomiczną działania naprawczego. Program został uzupełniony o zapisy dotyczące założeń szacowania kosztów.
25	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 30		Brak jest efektu rzeczowego w postaci konkretnej liczby kotłów do wymiany i analizy w dokumencie w jaki sposób będzie można te kotły wymieniać. Gdzie są możliwości rozwoju sieci ciepłowniczej i podłączania domów do tej sieci a gdzie muszą być wymienione na inne źródła ogrzewania. Przy braku takiego wskaźnika nie będzie można prawidłowo prowadzić monitorowania postępów prowadzonych działań.	Uwaga została uwzględniona częściowo. W kierunkach działań wskazano działania polegające na inwentaryzacji instalacji o małej mocy do 1 MW. Taki sposób postępowania pozwoli na spójne dla całej strefy a także i w perspektywie województwa zebranie danych o źródłach ogrzewania budynków. Program uzupełniono o efekt rzeczowy wskazując powierzchnię lokali/mieszkań, na której należy zmienić sposób ogrzewania.
26	06.04.2020	Minister Klimatu	Możliwe źródła finansowania działań wskazanych w programie	Należy wskazywać konkretne nabory/ konkursy/ osie/ programy, z których samorządy będą mogły pozyskać finansowanie na działania wynikające z dokumentu.		Uwaga została uwzględniona. Uzupełniono zapisy w Programie.
27	06.04.2020	Minister Klimatu	Działania naprawcze, które nie zostały wytypowane do wdrożenia. Całkowity zakaz stosowania paliw stałych	Zakaz stosowania paliw stałych został wymieniony wśród działań, które nie zostały wytypowane do wdrożenia.	Można odnieść wrażenie, że nie została przeprowadzona analiza możliwości wdrożenia tego rozwiązania przynajmniej na obszarach, na których występują najwyższe poziomy stężeń. Rezygnacja z tego działania została uzasadniona bardzo ogólnymi argumentami. Dogłębna analiza możliwości wprowadzenia zakazu stosowania paliw stałych na wybranym obszarze, wymagałaby określenia możliwości zastosowania w zamian takich rozwiązań jak podłączenie do sieci ciepłowniczej, czy stosowanie gazu na cele grzewcze. Tymczasem jak wskazano w punkcie 6. uwag szczegółowych, opiniowany dokument analizy możliwości rozwoju tych sieci nie zawiera. Należy uzupełnić ww. informację.	Uwaga została uwzględniona. Program został uzupełniony o analizę rozwoju sieci ciepłowniczej i gazowej w gminach.
28	06.04.2020	Minister Klimatu	Obowiązki i ograniczenia	Wskazano, że w kierunkach działań (str. 84) znalazły się:	Należy uzupełnić o odpowiednie zapisy kierunki działań wskazane na str. 84	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.

lp.	data zgłoszenia	organ opiniujący	odniesienie do projektu uchwały Programu	treść uwagi lub wniosku	uzasadnienie uwagi lub wniosku	sposób uwzględnienia uwagi
			podmiotów korzystających ze środowiska oraz osób fizycznych	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie emisji z transportu materiałów sypkich, - czyszczenie pojazdów opuszczających plac budowy, obszary przeróbki kopalin i obszary o znacznym zapyleniu, - zraszanie pryzm materiałów sypkich. 		
29	06.04.2020	Minister Klimatu	Tabela 41	Tabela 41 zawiera zestawienie wskaźników redukcji emisji dla wybranych działań naprawczych. Jako źródło wskazano: Atmoterm S.A.	Brak informacji o metodyce przyjętej do określenia wielkości tych wskaźników, co uniemożliwia ich analizę i ocenę.	Uwaga została uwzględniona. Zaktualizowano zapisy Programu.